

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1996 m. kovo mėn. 16 d. / March 16, 1996

Nr. 54(11)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Paprastai apie Ars Poetica

Daug kas dabar rašo sunkiai įkandamas eiles. Kur kas dažniau lengvai gliaudomas anekdotai. O iš verlibrų neretai byra šiltas tyrų smėlis ir gurgžda tarp dantų kaip saulėta savitaba.

Jau nuo seno būriai poezijos mėgėjų naktimis audžia eiliuotas išpažintis, šventai įsitikinę, jog tai yra visų bičiulių dėmesio vertas davis — jų sielos nepakartojama, elegiškai graži esatis.

O kad tai būtų tiesa! Dažnesniu atveju visa tai, ką mes taip įkvėptai surezge laikom staltiese yra eilėdara, kurią skaitant užliūta skandavimo melodija, ir kalba yra pilna priplekusių sąvokų.

Daugeliui šio pobūdžio poetomanams (taigi ir sau) galiu patarti per dienų dienas mokytis kalbos. Įsivairinti visus kirčiavimo ir fonetikos dėsnius, nuolat skaityti klasiką, juo labiau gerą žodyną.

O mintys — ką jos reiškia eilėraščių pluoštuose? Jos reiškia šį bei tą tik tada, jei yra ne tik ką nors sakanties su tikro išgyvenimo virpuliu, bet ir svarbiausia, įtaigių būdu pateikiamos.

Išraiški poetinė forma per amžius likte išlieka. Tačiau kai kurios mintys pernelyg greit pasensta, juo labiau jei susigiminiuoja su kaitria mada, ir nespindi tolimų pastovių žvaigždynų tiesa.

Žvilgtelėkime į tirštąsias hermetiškas eiles, taip kruopščiai narpliojamas analitinių kritikų. Ar tie kieti mazgai mazgeliai neatstumsia eilinio skaitantiojo? Be abejo, atbaido. Ir dar kaip.

Bet reikalauji, kad tekstas tuoj pat būtų aiškus, yra nuoga nesąmonė. Užburiančios lyrikos magnetas, kurį ir yra paslapties tydo dengiamas kūnas. Taip — širdies įkūnyta kalba dvelkia mįslingu grožiu.

Tam ir yra metaforos, nelyg sparnai peteliškei ar paukčiui. Bet imk, žmogau, ir uždėk ant tų sparnų dar vieną sparnų klodą, ir dar, ir dar, pamatysi, koks žiauriai neįmanomas bus sparnuočių lėkimas.

Nedaug kam rūpi išlaikyti lyrišką saiką. Labiau magia vaizdų gausa apkrauti eilėraščių siela tik tam, kad ji pranyktų kelių potekėčių kloduose, ir poetas pasijustų esąs savo slėpinių viešpatas.

O vis dėlto, kad ir poetas-poetė būtų antilyriška griausminga minia ir jos puikybės, sąlytis su žmonėmis visada bus brandus: Poezija reikalauja girdinčio forumo savo gyvatai išlaikyti.

Jos ateitis — žmonės, trokštantys žodžio figūrų, žmonės, nepasiduodantys minios malonumų diktatui, žmonės, žvelgiantys į kalbą, nelyginant paukščiai į erdvę, kur galima nevaržomai ištiesti sparnus.

Pranas Viesvydas

Lietuvių pėdsakai svetur...

Apie mokslininką ir poetą
profesorių Česlovą Masaitį

KAZIMIERAS J. AMBRASAS

*Iš tavo Katedros, Valdove,
kurį lietuvių sielą pastatė,
surinkom keturis kertinius
akmenis.*

*Iš jų — vilties, tikėjimo ir meilės,
iš laisvės, įrašytos gėrio ilgesy,
iš jų, istorijoj ir ateities vilty,
Tėvynės meilėj ir tikėjime,
mes statėm, statome, statysime ir
saugosim*

*Tau keturias didingas Katedras,
Dangaus ir žemės, Viešpatie!*

Tatai Česlovo Masaitio knygos *Sugrįžti niekad neįstės* (su tikrai prasmingomis ir įsimintinomis dailininkės Gražinos Didelytės iliustracijomis) pirmosios eilutės. Tiesiog stebėtis reikia, kiek šio žmogaus, knygos autoriaus, pėdsakų išlikę ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio šalyse.

Česlovo vaikystė ir dalis jaunystės prabėgo Kaune ir Biržuose, kur 1932 metais baigė gimnaziją, o 1937 metais Vytauto Didžiojo universiteto matematikos-gamtos fakultete įsigijo matematiko specialybę. Jaunas absolventas iškart dirbo astronomijos katedroje laborantu, asistentu ir ėmė dėstyti Kauno Jėzuitų gimnazijoje. Per karą pasitraukęs Vokietijoje, netrukus pabėgėlių tapo iškintas Regensburg'o lietuvių bendruomenės komiteto pirmininku, buvo Scheinfeld'o stovyklos vadovu. Štai ant stalo gulė du 1946 metais Vokietijoje išleisti popieriniai pinigai su tokiais užrašais: „UNRRA Team 569, Scheinfeld 50 Fifty Cents Camp Money". Kitoje pusėje: UNRRA 569 dalinis, penkiasdešimt centų stovyklos pinigai 03684. Toliau ar ne vienintelis atvejis tuometinės Vokietijoje, o gal visame pasaulyje, kai Antrajam pasauliniam karui pasibaigus, lietuvis savo tautiečiams laikinam persiuntimo punkte su valdžios žinia pagamino specialius pinigus. Pinigų leidybos istorijoje lėties ne toks jau įprastas dalykas! Organizavo pirmąsias lietuvių darbo kuopas, darbavosi BALFo, VLIKo veikloje ir kitur. Atvykęs į Ameriką, dėstė matematiką ir astronomiją įvairiose aukštesiose šalies mokyklose, kur įsigijo doktoratą. Vėliau pradėjo dirbti balistikos laboratorijose ir skaitė paskaitas, daug bendradarbiavo lietuviškoje spaudoje, pasidarė lietuviškosios enciklopedijos astronomijos skyriaus vedėju, nemaža jėgų ir laiko skyrė ateitininkų judėjimui ir įvairioms JAV universitetų matematikos draugijoms.

*Iš tavo tabernakulį lašėjo kraująs,
Kristau,
ir žemę, plakančią artojo širdyje,
ir dygo atminimų ažuolais
šventam žemaičių ažuolyne,
dar niekad nežaliausiam sapne
nei praity
be Vaidilutės ir be aukuro ugnies,
kurį žemaičiai pasirinko
sudegint Volgos barbarų
riaumojimui,
atjojusiam į maldą ir tikėjimą
nužmogintų rytų valdovų įniršių.*

Nelengva pabėgėlio duona darbštus lietuvių neišgausdino. Karo audrų nublokštą iš savosios gimtinės, buvusį Kauno priemiesčių berniokėlis, nuo Vilniaus Astronomijos pašonės, kur vos ką tik įsikūrė du jaunavedžiai — Vytauto Didžiojo universiteto absolventė Elena Balcūnaitė ir jaunasis Vilniaus universiteto matematikas Česlovas Masaitis — nesidrovėję dirbti alaus statinių plovėjų vokiškame bravore. O paskui — dėl savo nagingumo, darbštumo iškopio iki mokslininko vietos, kur savo sugebėjimais, įžvalgumu, fantazijos ir atkaklaus darbo kaina irgi dalyvavo raketų kūrimo darbe, prisidėjo prie kosmoso tyrinėjimų, atvėrė kelius palydovams (satelitams), padėjo žmogui įkelti koją į ten, kur kadaise teišdriso įsiskverbti tiksliai didžiųjų fantastų mintis...

Kai žengs iš ateities į Stukos Katedrą vienuoliktas Istorijos Apaštalas, naujoji Katedra užkas visus iskarįjotus, jų sidabrinių išdavimo pelną, ir jų pelenus sudės visiems laikams į paniekos muziejaus stalčius. Surinkusi vienuolika pavasarių

Česlovas Masaitis

imperija žlugus. Dievo rankos valdomas istorijos ratas tikrai greičiau pasisuko: Vilniaus Katedroje ne tik vitražai iš naujo atkurti Katedros vitražus, juos nudažys vienuoliktos apaštalų veidais...

Šiuo eilėraščių ištis jau išsiplėdė Česlovo Masaitio pranašystė, kurią, jam anuomet apsilankiusiam Lietuvoje ir dar sovietmečiu kiekv. Vilniaus universitete, Kauno politechnikos institute skaitant paskaitas ir šiaip susipažinus su sovietinio gyvenimo rūščia tikrove, pagimdė, iš šalies žiūrint, regis, visai nesimintinose dalykose: anuometinės visos tos imperijos informacijos stygius, tiesiog neatleistina jos stoka. Štai kodėl jau prieš sovietinės santvarkos žlugimą atsirado tos pranašiškos eilutės: „vienuoliktas istorijos apaštalas" — taigi po vienuolikos metų ši krauju, prievarta ir neteisėbe suresta

gijo, bet iš čia visa Lietuva kas sekmadienį girdi Dievo žodį. Religinė dvasia kyla ir skelbiama... Praamžis Kristus — naujų pavasarių Karalius... Iš tikrųjų šiandien jau

Naujoji Katedra gyva Tėvynės vėjų, gyva nelaisvės mirštanciojo širdy ir juodo molo tamsoje liepsnoja jos tikėjimo vitražai Tiesos stebuklo ugnimi...

„Keturiolika katedros" Retam žmogui galima pritaikyti tokiuos žodžius, kuriais būtų išreikšta daugelį tų savybių, taip dažnai trūkstančių eiliniams lietuviams tiek prie Nemuno, Baltijos, tiek po pasaulį išsisklaidžiusiems — mūsų šeimose, istaigose, draugijose, visam politiniam ir visuomeniniam gyvenimui: ištikimybė Dievui, Tėvynei, begalinė meilė ir pagarba savo šeimai, kiekvienai pareigai, darbštumas ir sąžiningumas...

Amerikoje, Connecticut valstybėje, Thompson miestelio pašonėje, viename iš daugelio slėnių, pakelėje, tarp tankių ir ūksmingų medžių pasislėpęs tyvuliojantis nedidukas, tamsių krūmų, tirstomis lapų lajomis apsuptas, kaip lino žiedas ežeras. Jokiam žemėlapyje šio ežerėlio, lyg Druskininkuose esančio brolio — Mergelių akys, pavadinimo nėra, bet užtat Česlovo Masaitio lūpose ir širdyje jis giliai įrežtas keturiomis raidėmis — Jolė. Tai 1970 metais mirusios jo vienintelės dukros Nijolės (ji buvo Nekalto Prasiidėjimo putnamiškos vienuolijos seselė, tegyvenusi tiksliai 28 metus — 1942-1970) atminčiai, kurios nuotraukos, kartu su jos motinos Elenos Balcūnaitės-Masaitienės portretais ir gausiais lietuviškais dirbiniais, iškabinėtos ant sienų. Šios dvi moterys taip neišdildomai jaugusio ir šio kūrybiško, jau 83 metus turinčio, bet dar neįspasakytai judrus ir kūrybingo lietuvių širdį, kad daugelis šio meto jaunavedžių galėtų pavydėti tokio tyro ir nuosirdaus jausmo, pagarbos ir prierašumo, kokio kupina šio žmogaus širdis. Todėl nenuostabu, kad jaukiose, erdviuose ir tikrai lietuviškai atrodančiose Putnam'o kapinėse abi šios moterys ir palaidotos. Čionai

kartkartėmis ateina nulenkti galvą ištikimasis vyras ir tėvas Česlovas prie alfa ir omega raidėmis vaizduojančio paminklo, prie kuklios, vienuolyno seserims skirtos akmeninės plokštės kitoje tako pusėje, kur įrežtas Nijolės Rožės Masaitytės vardas ir pavardė. Išties — tarp šių raidžių prasidėjo (gimus ir augus katalikiškoje šeimoje), praslinko ir tebeslenka visas Masaikių darnios šeimos gyvenimas. Jis, rasi, dar tvarkingiau, nuosekliau, galbūt dar giliau ir prasmingiau tęsiasi ir nūnai, nors šalia jau nebėra nei mylimos dukros, nei ištikimos gyvenimo palydovės Elenos. Kokios plačios kūrybiškos skalės žmogus!...

Matematikoj žodis turi nepaprastai siaurą prasmę, — cituoja savo dėdės žodžius Teresė Aldona Gečienė įžangoje, kurią yra parašiusi kitai Česlovo Masaitio eilėraščių knygai *Nuotauku pėdsakai*, išleistoje Vilniuje 1992 metais (jį išmoningai iliustravo dailininkė Filomena Lintčiūtė-Vaitiekūnienė). Savo eilėrašciais, kurių vaizdingumo, gilių prasmės, taurios lietuviškos savimonės galėtų pavydėti ir net iš jų pasimokyti nemaža spartiai modernėjančių ir jau sumodernėjusių poetų, Česlovas Masaitis stengiasi išplėsti lietuviško žodžio galimybes, anot jo, matematikos susiaurinta žodžio prasmė. Tačiau, ties sakant, poezija, eilėraščiai — jam antriniai dalykai. Jais analitinio mąstymo matematikas visiskai negalvojo išjoti į viešumą. Jam eilėraščiai daugiausia — vidinė saviraiškos priemonė, slapty jausmų ir išgyvenimų žaibolaidis, tėvynės ilgesio ir vidinių, šeimyninių bei tautos dramų ir bendrojo pasaulio sielvarto styga. Šią stygą neįjūčiomis išjudino Putnam'o vienuolyno gyvenęs ir pats labai daug pats rašęs kun. Stasys Yla. Tai jis, sužinojęs, kad profesorius Česlovas, pasinaudodamas paskutiniųjų metų žmonos Elenos posakiais, jos ištartomis mintimis, kurios meniškai jaustos į originalias eiles (iš jų susidarė net visas skyrelis „Kai leidžias saulė"), paprašė atnešti pluoštą, o paskui nusiuntęs čia į vieną, čia į kitą redakciją, lietuviškai visuomenei parodė, kad tą „sąsą matematiką" galima ir dera poetu laikyti. Ir taip iš seniausiu laikų, kai dar 1944 metais nuo karo audrų jaunavedžiai bėgo į Vakarus, ligi šių dienų prie romaus ir vaizdingo Jolės ežerėlio Connecticut valstijoje našlystės ir priverstinės viengungystės meto iš pakampių surankioti ir kompiuteriu rūpestingai perrašyti eilėraščiai susirikiavo į du apytostius keturis penkis šimtus puslapių tomus...

Ne vien tik keliolikos akry ežeras Thompson miestelyje turi keturias raides, ne tik parašytas eilėrašties „Keturiolika katedros", bet ir ant keturių kertinių akmenų laikosi įvairiašakė, daugiau mįslinga negu atvira Česlovo Masaitio asmenybė. Įkopus į pasaulinio masto balistinės astronomijos mokslininko kedę matematikas. Daugelį parėmęs ir net išmokęs kompiuterio paslapčių, pats nesiskiria kasdien su šiuo sudėtingu elektronikos prietaisu ir daugelį valandų praleidžia prie mirgančio ekrano. Pagaliau, subtiliai išminkintas matematinės protausenos profesoriaus protas leidžia ne tik paskaičiuoti idomią paskaitą apie abstrakčius, bet ir konkrečiau atrodančios Putnam'o kapinės abi šios moterys ir palaidotos. Čionai (Nukelta į 2 psl.)

Šėdėja prie Jolės ežerėlio Thompson, Connecticut.

Šiame numeryje:

Apie poezijos meną • Mokslininkas ir poetas Česlovas Masaitis
• „Vizijų" muziejus Baltimorėje • Bitės Vilimaitės novelė • Vytautas Nemunėlio eilėraščiai • Bernardas Brazdionis Čikagoje.

Pirmasis vaizdinio meno muziejus

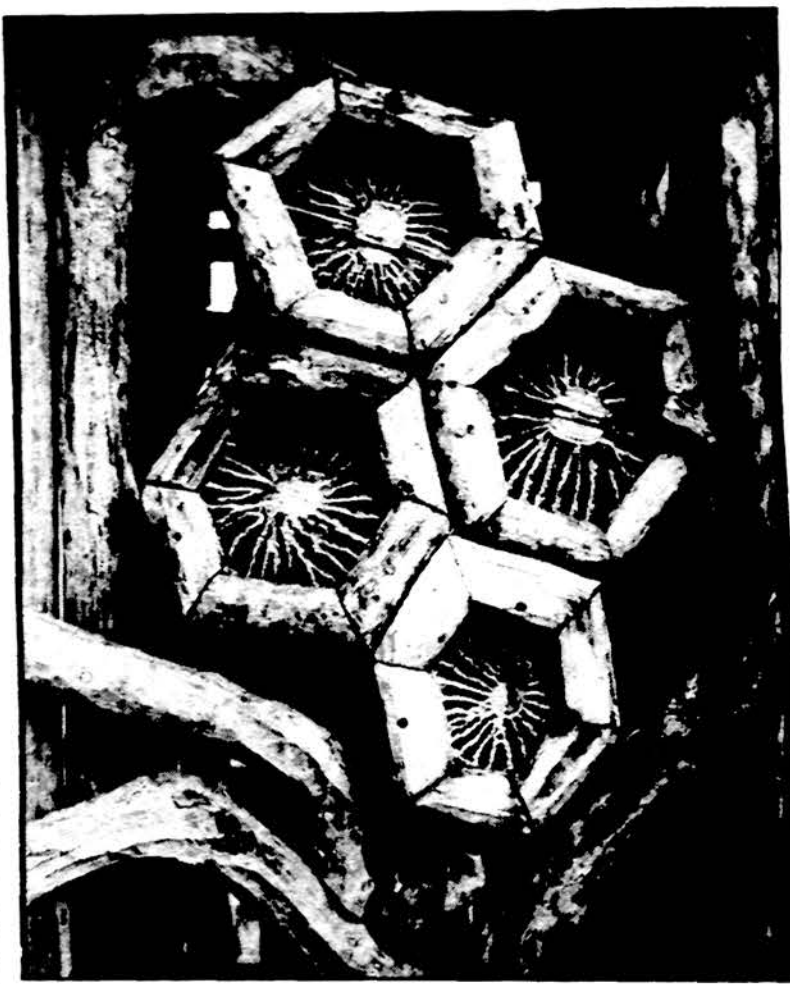
CEZARIS SURDOKAS

Lapkričio 24 dieną Baltimorėje buvo atidarytas pirmasis Amerikos vaizdinio meno muziejus. Angliškai jis vadinamas „American visionary art museum“. Teise naudoti „American“ buvo suteikta Kongreso oficialia rezoliucija, kaip vieninteliai tos rūšies institucijai visoje valstybėje. „Visionary“ yra daugiaprasmiškas žodis. Bene plačiausiai jis naudojamas kalbant apie regetojus, ypač Mergeles Marrijos – Fatimoj, Liurde, Medjurgorje, Emmitsburg'e ir kitur. „Visionary“ meno srityje nieko bendro neturi su mistiniais-religiniais regejimais. Todel lietuviškai šio tipo meną gal geriausia būtų pavadinti vaizdinio menu.

Vaizdinio meno kūrėjais laikomi menininkai, kurie nėra mokyklų jokiame meno mokyklose. Jie yra arba bemoksliai arba samomoksliai. Taigi svetimi išmokslintų menininkų kategorijoms. Vienok jų tarpe reiškiasi daug entuziazmo, laisvos dvasios ir drąsių bandymų. Jų viltis, kad jų meno kūriniai gali paveikti žiūrovus, gali priminti žmogiškojo gyvenimo trapumą ir vertingumą. Vaizdinis menas gimsta žmoguje, kai jis pajunta neišaiškinamą užsidegimą ką nors padaryti, bet nežino kodėl jis tai daro.

Naujasis vaizdinio meno muziejus atidarymo dieną buvo išstatęs parodai apie 400 kūrinių 120 vaizdinių menininkų iš visos Amerikos. Ši paroda pavadinta „Gyvybės medis“, nes visi jos eksponatai yra iš medžio arba iš medžio dirbinių. Ši paroda įrodo, kad vidinis vaizdinis yra stimulas kūrėjui išreikšti jam prieinamu būdu tai, kas ir yra tikrasis menas. Ligi šiol klasikinio bei moderniojo meno muziejai kartais nuo karto parodydavo demesio vaizdinio ir primityvaus meno aprašymus, bet tuo viskas ir pasibaigdavo. Vaizdinio meno muziejus atsiradimas verčia visus persvarstyti ne tik meno supratimo sąvokas, bet ir menininko ir žiūrovo santykius.

Mums ši paroda daug kuo primena lietuviškus rūpintojėlius,

Žydejimas

koplytstulpius, šventuosius ir kitus tos srities drožinius. Ir mūsų dievdirbiai buvo bemoksliai ar samomoksliai, o kiek širdies jie įdėjo į tuos drožinius. Parodoje stebime paskutiniąją vakariene, skaičiuojame apaštalus, ir puodukus, ir lėkštes, o pašalaitis mus dar pakursto: žiūrėkite, prie stalo yra 13 (Kristus ir 12 apaštalu), o puodukų yra daugiau, lėkščių taip pat! Vėl skaičiuojame, tikrai daugiau. Ir kodėl taip reikėjo? Atsakymas gali atėti tik iš menininko.

Kitoje vietoje stebime medžio šaknų apdirbimą. Dabar nenoromis prisimename tokius darbus pasireiškusių mūsų menininkų Praną Baltuonį, kuris medžio šaknų skulptūromis išgarsėjo netik Montrealyje, kur jis gyveno, bet ir kituose miestuose Kanadoje ir JAV, o taip pat Paryžiuje, Londone, Berlyne, Milane ir net Afrikos Ghanoje. Baltuonis, tiesa, mokėsi ketverius metus Fine Art

School of Montreal Museum, bet tai nekludė mums prisiminti apie darbų panašumą. Be to, tai gali padėti suprasti, kokių darbų yra šioje parodoje.

Galvutė

Vaizdinis menas yra menas, kurio kūrėjas reikalingas vizijos. O to meno supratimas neįmanomas be žiūrovo įsijautimo. Eidamas į tokią parodą nežinai ko gali tikėtis. Nežinai, kuo šis menas gali būti skirtingas ar panašus nuo kitų jau žinomų meno kūrinių. Todėl maloniai nustebome, kad ši paroda neatidengia ir neužslepia fizinio žmogaus. Ji stengiasi parodyti toki, koks jis yra, bet nuolat pabrėžia žmogaus charakterį, jo psichines galias, jo idejinius siekius, žmogiškąsias dorybes. Kai pats kūrėjas pasišventia sunkiam ir ilgam darbui pasiekti užsibrėžtą tikslą – atbaigtą kūrinį, tai yra jo dvasinis laimejimas.

Muziejus atidarymo proga buvo išleistas specialus leidinys „Visions“, kuriame Anita Roddick, viena iš muziejaus organizatorių, straipsnyje „What Is Visionary Art Anyway?“ cituoja Abbe de Tourville, kuris sako, kad kiekvienam amžiuje Dievas pasklaido pasaulyje pirmatą. Tai tie, kurie gyvena pirmą savo laiką, kurių elgsena yra pagrįsta vidinio supratimo, kuriam laikui dar tik ateis. Taigi vaizdinis menininkas dažnai yra nesuprantamas, kaip svetimas svetimam kraštui, kaip pašalietis tarp svetimų.

Tokia esanti ir šio muziejaus organizatorė ir prezidentė Rebecca Hoffberger, kuri atpažino paprastų žmonių jausmus ir idealus, todėl naujasis muziejus yra lojybas, kurio turtai yra daugiau negu eksponatų suma. Pati muziejus steigėja Hoffberger ten pat rašo, kad vaizdinio meno muziejus yra labai gyvas, pirmasis tokios rūšies, naujas Amerikos muziejus. Mes nesame muziejus tvankaus „mauzolejaus“ prasme, – sako Hoffberger – bet greičiau gyva šventovė tikram kūrybiškam išradimui, intuityviai ir šviesiai mintiai, kuriai US Kongresas numatė būti „valstybinių muziejum, saugojančių ir skleidžiančių visą, kas geriausia ir originalu savamoksliai mene“.

Muziejus laikinai darys ilgalaikes parodas. Pirmoji „Gyvybės medis“ paroda buvo suorganizuota kuratoriaus ir rašytojo Roger Manley. Ji truks iki spalio mėnesio. Toliau parodai yra duota tema: „Vėjas mano plaukuose“. Ką tai reiškia, pamatysime rudenį.

Skulptūra (detalė)

Atsiliepiami apie pirmąją naujojo muziejaus parodą rodo meno kritikų palankius vertinimus. Baltimorės „Sun“ meno kritikas John Dorsey ją apibūdina kaip, be abejonės, įrodančią, kad vaizdinis menas yra tikras menas, susilaukęs sėkmingos pradžios ir pripažinimo. Tai rodo muziejaus šviesią ateitį.

Muziejaus atidarymo ir pirmosios parodos proga „Atlanta Journal Constitution“ vaizdinio meno kritikė Katherine Fox atpažino dūno straipsnius – vieną apie muziejaus architektūrą, antrąjį apie meną. Pirmajam ji nurodė, kad Baltimorės architektų Rebecca Swanson ir Alekso Castro pla-

nas ne tik ikūnijo vaizdinio meno dinamizmą ir vaizduotę, bet taip pat išradimo prasmę ir dvasią, kas ir yra muziejaus misija. Antrajame ji rašė apie pirmąją parodą, kurią ji apibūdino kaip kūrybinės dvasios šventę.

Washington Post kritikas Benjamin Forgey muziejus pastatą pavadino „puikia vieta, gražiu ir puošniu siurpryzu“. „Gyvybės medis“ parodą jis pavadino „nuostabiu rinkiniu“.

Houston Chronicle korespondentė Patricia C. Johnson, apibūdinusi muziejų, apie parodą rašo, kad gausybė formų, temų ir dydžių šių skulptūrų, reljefų ir sudedamųjų dalių, tiesiog netelpantių galvoje, yra liudijimas užsipyrimo ir prisivertimo visa tai atlikti.

Michael Janofsky rašydamas New York Times iškelia, kad menininkų istorijos yra lygiai idomiškos, kaip ir pats menas. Jis sako, kad Vaizdinio meno muziejus užima nuostabią vietą kultūros ruože ne tik dėl nepaprastos kūrybos, kiek dėl nepaprastų kūrėjų.

Eidami į naują Vaizdinio meno muziejų susipažinti su „Gyvybės medžio“ paroda nežinojome ko galima tikėtis. Nežinojome kuo vaizdinis menas gali būti skirtingas ar panašus nuo kitų menų. Todėl maloniai nustebome, kad ši paroda nesiekė išryškinti fizinio žmogaus, o stengėsi pabrėžti jo psichines savybes, kūrėjo charakterį, jo idejinius siekius, žmogiškąsias dorybes.

Muziejaus idėja gimė prieš dešimt metų. Jos įgyvendinimui pasirūpino jau minėta Rebecca Hoffberger, o jos vyras Leroy, Zanvyl Krieger ir Anita Roddick buvo pagrindiniai aukotojai statybos reikalams. Jie apmokėjo didžiulę dalį statybos išlaidų, taip naujasis muziejus pradėjo veikti iš skolu. Statybai išleista apie 7 milijonai dolerių.

Pastatas yra trijų aukštų ir rūsiu. Galerijos turi 40,000 kvadratinų pėdų erdvės meno kūriniams išstatyti. Yra užkandinė, vadinama „Joy America Cafe“, ir kitos patalpos muziejaus reikloms. Išsirūpinta turbūt pati geriausia vieta Baltimorėje: pietinėje Inner Harbor pusėje, šalia Federal Hill. Adresas – 800 Key Hwy. Per kavinės langus gali gėrėtis uostu ir miesto centru.

Lietuvių pėdsakai

(Atkelta iš 1 psl.)

kas, kompiuteristas, poetas, žurnalistas-visuomenininkas. Tai kur kas ne visa šio giles dvasios žmogaus kūrybinė skalė.

„...mano žodžiai jau kažin kur anapus daugelio pavasarių ir rudens miglų. Juos užrašydama dažiau tik savo nuotaikoms... O gal, Skaitytajau, Tu nudažysi mano žodį savos širdies spalvom ir iškaitysi čia savosios nuotaikos virpėjimą...“ Įdomu, kad neretai Česlovo Masačio prozi būdingas ritmiškas, poetinės kalbos taktas.

„...Jolės ežerukas apgaubtas tamsos. Medžiūose krunkčia kažkokie nakties keturkojai gyventojai. Aikčioja dar nespejęs patogių savo lizdų įsitaikyti paukštis. Dangus liepasoja, mirga nuo milijonų žvaigždžių, kurios, žiūrėk, štai ir sulipo visos lig vienos į vandens veidrodį. Netoliese čiurola Stoud Brook – mažutis upeliukas, gaivinas savo negausia srove šį ežeruką. Modernioje troboje, pastatytoje pagal profesoriaus išradimą, savitai sugalvotą projektą, staiga suksmaba gerklingi vilkūnų balsai. Kas čia? Iš miško prie vienaaukščio namo atsilėgęs kažin koks miško keturkojis, išgirdęs toki įnirtingą skalikų ambrijimą, kaipmat dingio tankiuose krūmuose. O elektroniniai šunys vėl emė ramiai snausti. Kampinė namo kambaryje, profesoriaus darbo kabinetė, dar švietė lemputė. Namų šeimininkas prigludęs prie kompiuterio rašė prieš kelis metus Kauno Politechnikos institute, o dabar jau technologijos universitete pasivadavusio, užskaitytas knygas apie aproksimacijas teoriją paskutines formules...“

• Algirdo Landsbergio pjesė „Idiotas pasaka“ (Dostojevskio romano motyvais) statoma Juozo Miltinio dramų teatre Panevėžyje. Premjera – kovo 17 diena, režisuoja teatro vadovas Saulius A. Varnas.

Pjesė buvo pirmą sykį pastatyta slovenų kalba 1991 m. lapkričio 30 d., Kranj teatre, Slovenijoje. Ji išbuvo teatro repertuare du sezonai.

Bitė Vilimaite

Mėlynasis srautas

Iš tolo dvaras atrodė, kaip senais laikais, ir tas pats debesis kabojo, kaip tą dieną, prieš dešimt metų, kai ja išvežė, – išpampės, tarsi iškimstas avies skrandis. Ponia Matilda išsuko iš vieskelio ir ejo pažliugusia pieva, kad greičiau pasiektų savo namus, nors jie nebebuvo jos namai, ir ten niekas jos nelaukė, ir ja apėmė baisūs lūdesys, pamąstius apie tą sodą, nuplikusį kiemą, suardytas gonkas, didžiulę spygą, kabantią ant paradinių durų, nors vidų, aišku, nebebuvo, ka saugoti. Ji pasižiūrėjo pro purviną langą, prastitrynusi „aki“, ir pamatė, kad parketas saleje išlipinietas, olandiški krosnies kokliai su mėlynais malūnais išdaužyti, o apmušalų draskanos atrodė, kaip kareivių autai. Ponia Matilda nebuvo tvirta moteris, ji neismoko valdyti širdies, ir ašaros, – upeliai ašarų – tekejo jos veidu, nors visa ilgą keliją namo ji narsino save, kad ji sugebės viską priimti, kaip Dievo dovaną... Tačiau dabar neišlaikė. Paverkusi, tarsi nusipraususi, ji jau žvaliau pakėlė galvą, apsisvalgė. Iš vienos kumetyno lūšnelės rūko dūmai, ir ji pasuko prie jos. Kvepėjo bulviene su miltiniais kleikais, virta su lašiniais. Ponia Matilda pasistiebė, kad ir čia pasižiūrėtų pro langelį. Ten, trobelės viduje, tarsi tamsiame urve, kuitės kažkokia moteriške. Ji atsistatino žvilgtelėjęs lango pusen, ir Ponia Matilda staiga suprato, kaip labai išgasdino tą moterį. Ji rėkė, plačiai išsižiojusi, traukėsi tolyn ir stūmė, užstodama savo kūnu kažkokius mažus vaikus, visus apvalkstytus skarmalais.

Ponia Matilda staiga pažino Elzė, tą baisiąją kumetę, kuri kažkada dvaro ponams buvo pridariusi daug bėdos. Ir Elzė taip pat pažino ją, nustojo rėkusi, ir jos veide atsirado sumišimas ir keistas džiaugsmas. Ji greit atkabino

duris, įsileido Ponia Matildą, ir pirmieji jos žodžiai, pasakyti senajai ponai, buvo paprasti ir nuosirdūs:

– Aš pamaniau, kad už lango stovi giltinė. Jėzau, kaip išsigandau! Ponia atrodai, kaip smertis, tokia baisi, kaip išlipusi iš kapo duobės. Va, atsilupai grabo dangtį ir išlipai... Ponia, sugrįžai suvisam? – Elzute, – vėl apsiplūsi ašaromis, pasakė Ponia Matilda, – būsiu laiminga, jeigu priimsi mane, neturiu, kur galvos priglausti. – Taip, taip, – pasakė buvusi kumetė, – man kaip tik reikia „niansė“ prie vaikų. Varo į kolūki dirbti, o aš neturiu, kur vaikų dėti... – Ar daug jų? – paklausė Ponia Matilda. – Keturi, va, stovi, pasislėpę po mano sijonu... Vienas lopšys, kitas – čia kažkur ropinėja... Tai jau bus šeši. Septintas greit ateis... – Elzė atstatė pilvą, panašų į kubilą, ir nusijuokė kvailu, pakykusi juoku.

– Taip, o kur jų tėvas? – naiviai dairėsi Ponia Matilda, bene pamatys kokią susivėlusią vyrišką čiupryną lovoje arba ant krosnies. – To gero nebėliko, – paprastai atsakė Elzė.

Ji greit parodė Ponia Matildai guolį, prie vaikų čiuzinelį, pripylę blūdelį sriubos ir susigraudinusi žiūrėjo, kaip Ponia valgo tą riebią putrą; ir nieko neklausinėjo apie tu, išvežtųjų, gyvenimą, – jau buvo girdėjusi iš ankščiau sugrįžusių ūkininkų.

Ponia Matildą kažkas papešė už sijono, ir mažas, blakų įkandimais išmargintas kūnelis greit iširoptė jai į skreita. Didžiulės mėlynos akys nemirksėdamos stebėjo ją, o didesniųjų vaikų dėmesys buvo sukauptas į jos ryšulėlį. Ponia Matilda atrišo ji ir padalino visiems po saulėję kedro riešutų.

Vaikai ją iškart pamilo. Ir taip praėjo daug dienų, verdant valgi, auklėjant vaikus toje prastoje pirkelėje, naktį miegant ant šiaudų kėlio, vos prisidengus senu sijonu, ir iš visų pusių, kaip rausvi paršeliai ja elegė, spaudė, grumdė mažieji padarėliai. Ponia Matilda nebesidomėjo savo buvusiais rūmais, ir tik iš tolo stebėjo, kaip pamazai, kažkokiai valdžiai nutarus, jie po truputį tvarkomi, – spyga pagaliau buvo nuimta, ir išliko iškaba „Skaitykla – seklyčia“. Vedina vaikai, ji vieną dieną nuejo pasitvėrėti ir pamatė krūvą bernų, bukai žiurintį ir punda laikraščius, kuriuos tvarkė kažkokia sudžiūvusi panelė.

– Čia mūsų dvarininkė, – kažkas pagarbai sušnabždėjo, ir panelė prieiškaui nužvelgė Ponia Matildą. – Čia su vaikais negalima, – pasakė ji. – Čia dabar liaudies nuosavybė.

Ponia Matilda išsigando. Tie žodžiai jai priminė Sibirį ir tas kančias, kurias patyrė ten. Ji išlino lauk, kaltai nuleidusi galvą, – sena, palūžusi moteris, ir vienas bernas, turėjęs jautresnę širdį, staiga pamatė, kokia negraži ta miestietė panelė, išglutusi ir rūkanti, ir, staiga susigriebęs, savęs paklausė, ką jis čia veikia, kai namuose yra tiek darbo. Ir išėjo, trenkęs durimis. Bet niekas jį neatkreipė dėmesio. Mat, Ignacas buvo ir ne visai bernas, tik pusbernelis.

Ponia Matildai Elzė staiga pasakė, kad sukūsi jos dukteris, nelegaliai sugrįžusias iš Sibiro. Esą, jos slapstosi miške, kažkokioje dartinėje, kur laikomas šienas. Esą, joms ten šilta, jos naktį įsikasa į tą šieną, o dieną kažką veikia, nes turi ir duonos, ir medaus, ir pieno.

Ponia Matilda sutrikusi klausėsi, o paskai staiga pajuto baisų ilgį. Motinos širdis neišlaikė: ji ėmė nebemiegoti naktimis, ji krūpiojo nuo kiekvieno šlamesio, apėjo vaikus, ėmė siaubingai bijoti milicininko, kuris kartais nuo karto ateidavo patikrinti jos dokumentų. Ji žinojo, kokios smarkios jos dukterys, – nė už ką netūnos amžinai pasislėpusios, jos

būtinai ką nors sugalvos, jos, gražiosios, viso kaimo numylėtos dvarponaitės.

Vieną naktį dukros aplankė motiną. „Seklyčioje – skaitykloje“ švietė langai, – ten vyko kažkoks susirinkimas, girdejos lūpinės armonikėlės garsai, paskui iš kažkur atsirado ir smuikas.

Dukters glostė motinos veidą, bučiavo rankas. Jos abi beveik nepažino motinos, – tokia bejėgė senutė sėdėjo prieš jas. O motina neatpažino dukterų, – laibuties gimnazistės buvo pavirtusios į visko mačiusias, gudrias moteris. – Mes tave pasiimsime iš čia! Mes visos trys išvažiuosime į kokį nors didelį miestą. Mes dirbsime, o tu, mama, tik gulėsi ir valgysi, gerai? – Gerai, gerai.

Dukters su neapykanta žiūrėjo į Elzė ir jos vaikus. Ar tai čia vieta jų motinai? Pamiršusios atsargumą, jos išėjo į kiemą ir, išdidžiai atmetusios galvas, žiūrėjo į savo rūmus. Ta skurdi lūpinės armonikėlės muzikėlė, ataklūs iki jų, vertė ironiškai šypotis. Ar jos svajojo susigrąžinti rūmus? Galbūt... Jos neužmiršo vėjųinių malūnų, išpaistytų ant koklių, ir vyšinių kambarių prieblandos, ir tėvų, sėdinčių prie židinio. Jie visada truputį susierzindavo, kai kas nors sutrukdėdavo jų vienetvę. Motina, liauna, trapi, neįstoviminga... Ir tėvas, atidavęs ją į gyvybę...

Dukters dingio nakties tamsoje. Krūmai susiskleidė už jų nugarų, kaip užuolaidų klostės.

Po kelių minučių keliu praėjo keli kareiviai ir su jais – tas pusbernelis Ignacas, jau vilkintis milicininko uniformą. Jis žinojo tą dartinę, kurioje slapstosi Ponia Matildos dukterys, ir labai nenoromis lydėjo ten tuos rusų kareivius...

Elzė stovėjo, visu kūnu užstojusi duris, kad Ponia Matilda nieko nepastebėtų. Paskui greit užpūtė lempelę ir liepė visiems nutilti. Ponia Matilda, kaip visada, nuvargusi greit užmigo tarp vaikų, ir visiems užteko vietos ir šilumos.

Kaip ir kiekvieną naktį, ji sapnavo savo retąją dukterį, – Magdalėną. Apsirengusi žydru peniaru, apvedžiotu gulbės pūkais, ji sėdėjo verandoje pintoje kėdėje, ant kelių padėjusi sunkią anglų knygą. Tai buvo senas, unikalus Dikensio leidimas. Magdalena, karo pabėgėlė, radusi prieglobstį britų burmistro šeimoje, buvo tarsi jų idukra.

– Madelain, – sakė burmistro žmona, – ką dar galėtume dėl tavęs padaryti? Tu sakei, kad nori piešti?

– Man reikia ypatingo teptuko, – pasakė inoringa, išpaikinta mergina.

– Kokio? – sunerimo burmistras su žmona.

– Tai – specialus teptukas. Jis padarytas iš lūšies ausų plaukelių. Jį galima nusipirkti tik Paryžiuje.

– Gerai, Madelain, važiuok į Paryžių, – paprastai pasakė nuosirdieji britai.

Tą patį vakarą Magdalena susidėjo la-gaminėlių ir išvažiavo.

Ponia Matilda šypsojosi pro miegus, sekdama savo gražiosios dukters kelią. Jis buvo nuklotas rožėmis, apkaišytas šlovės vėliavomis. Jis buvo ilgas ir laimingas...

Iškilęs trobelės langas buvo pridengtas mėlynu skuduru, ir mėnulio šviesos srautas, prasiunkęs vidun, užliejo visus gultinius ant grindų – septynis vaikus ir dvi moteris mėlyną šviesą. Visi atrodė, kaip skenduoliai, nuplūždę į dugną, iš kurio niekaip neišsikaptys.

Ta naktis buvo labai nerami. „Skaitykloje – seklyčioje“ kilo muštynės dėl tos panelės, ir buvo nudurtas kažkoks bernas, atklydęs iš kitos parapijos. Agriuvusioje dartinėje, toli miške, buvo prikeltos iš miego ir suimtos dvi beglės. Jas įdėv Ignacas, ir dabar, matydamos, kaip jos yra stumdomos ir mušamos, jis susigraudinęs verkė. Ir jaunoji Magdalena staiga prapuolė iš aikiaregiško motinos sapno, ir senutė, pašokusi patalė, apimta siaubo, meldėsi, sudėjusi rankas, prašydama Dievo gailestingumo.

Sigutis Valturienės iliustracija Vytis Nemunėlio poezijos rinkiniui „Tėvų nameliai brangūs“ (Vilnius: Vytis, 1996).

Vytis Nemunėlis

O, ATSIMENU NAMELĮ

O, atsimenu namelį
Aš gimtinę savo,
Kur motulė prie ratelio
Supdama niūniavo...

Ir dainelė ta lopšinė,
Ta daina motulės
Ir šiandieną man ausyse
Skamba „čiūčia liūlia“...

Čiūčia liūlia, mažutėli,
Auk greičiau, užauki –
Ir tėvynė, ir Dievulis
Tavoje jauno laukia.

Kai išklystu į pasaulį
Platu, begalinį,
Tėviškės atminimas
Man laimuzė mini.

Kai į saulę pasižiūriu,
Vakaro saulutę,
Man ji primena kaip gyvą
Mylimą mamutę...

Ir kasdien regiu tą kaimą,
Tą namelį savo,
Kur gyvenimo palaima
Man lopšy liūliavo.

PIRMASKYRIS MOKINUKAS

Man pištukas kaip broliukas,
Man plunksnelė kaip sesuo –
Pirmo skyrio mokinukas
Aš neblogas jau esu.

A B C gerai pažįstu,
Paskaitau ir parašau,
Jei kur truputį suklystu,
Tai labai atsiprašau.

ŠIMTĄ METŲ AŠ GYVENSIU

Šimtą metų aš gyvensiu,
Šimtą metų nepasensiu.

Kas mane pralengt bandys –
Kalakutas ar gaidys?

Šimtą metų aš gyvensiu,
Šimtą metų nepasensiu.
Senas senas bus švarkiušas,
Kepurytė bus sena,
O man šimtas metų – juokas!
Tai tikrai viena diena.

KAS AUGA

Auga eglės
Žalios žalios,
Auga Algis,
Auga Dalius.

Auga žolės,
Auga gėlės,
Tik neauga
Akmenėlis.

DVIRATUKAS

Aš turėjau dviratuką –
Vienas ratas nesisuko:
Per kiemelį važiuavau,
Penkis kiškus pagavau.

Vienas kiškis ant kaktelės,
Kitas kiškis ant noselės...
Lig penkių kai suskaičiau,
Kur pabėgo, nemačiau...

Na, palaukit, kitą dieną
Nesugausiu jau nė vieno –
Dviratuką sutaisys,
Visi kiškiai išlakstys.

ANT KOPŪSTŲ

Sėdi kiškis ant kopūstų,
Pūstu pūstu,
Kad pilveli jam išpūstu,
Pūstu pūstu.

Grauzia kiškis žalia lapą,
Lapa lapą,
Net ūseliai jam suslapo,
Lapo lapo.

Bėk iš daržo tu, kiškeli,
Keli keli,
Iškok maisto po laukeli,
Keli keli.

Šok per tvorą – loja šunes,
Šunes šunes,
Neliks uodegos viršūnės,
Šunes šunes.

ŠLAMA ŠILKO VĖJAS

Šlama šilko vėjas,
Aguonėlės žydi...
Ei valio, saulute,
Tu visur mus lydi.

Su tavim pražysta
Mūsų jaunos dienos,
Baltos kaip lelijos,
Gelsvos kaip purienos.

Su tavim mes rytą
Iš lovelės keliam,
Vakare palydim
Mes tave dainelėm.

Ei, valio, saulute,
Saulė auksakase,
Esam tavo broliai,
Esam tavo sesės.

DIEVE, GLOBOKI

Dieve, globoki
Mūsų tėvynę,
Mirusius glauski,
Laisvę kur gynė.

Dieve, apsaugok
gimtąją žemę,
Tavo malonė
Viską mums lemia.

Rankose Tavo
Visas pasaulis –
Visa anapus
Ir šiapus saulės.

DĖDĖ RUDENĖLIS

Krinta lapas uosio,
Krinta lapas klevo –
Dėdė rudenėlis
Žemėn atkeliavo.

Purto jis berželi,
Purto jis žilviti,
O pro jo kepurę
Saulės nematyti.

Švilpia ir plevėna
Jo sparnai pavėju,
Bet iš ten gėrybių,
Ai, kiek išbyrėjo!

Ėjom per miškelį –
Dzibu dzibu dzibu –
Pilnos pintinėlės,
Pilnos pilnos grybų.

Ramta dryta šita,
Ramta dryta kita –
Pilnos pintinėlės
Riešutų prikrito!

Šokit, lapai uosio,
Šokit, lapai klevo –
Dėdė rudenėlis
Žemėn atkeliavo.

TĖVŲ NAMELIAI

Tėvų nameliai brangūs,
Negera mums be jų,
O ten grandinės žvanga
Aplaistytos krauju.

Ne tiek ten lapų puolė
Juodan purvan rudens,
I Sibirą kiek brolių,
I mirtį išgabens.

Ir verks našlaitės girios,
Balti beržai linguos
Ir žemė tartum mirus
Paskės vargų varguos.

Tėvų nameliai brangūs,
Stovėkit amžinai –
Regėsit giedrą dangų,
Sugrįšim dar tenai.

GRĮŠIM, GRĮŠIM...

Grišim, grišim ten, kur teka
Nemunėlis ir Neris,
Kur pavasarį ant tako
Obelų žiedeliai kris...

Kur gegutė užkukavo
Mus per sodą skrisdama,
Kur lopšely užliūliavo
Mus pirmais sapnais mama...

Kur svajonės mūsų žydi
Mūsų soduose žaliuos,
Grišim, grišim nepaklydę
Svetimų kraštų keliuos...

GINTARO KREGŽDUTĖ

Mamytė dovanojo man
Kregždutę gelsvo gintaro –
Aš prie širdies nešioju ją,
Su savimi kasdien turiu.

Sparnais nesuplasnodama
Greita kaip žaibas lekia ji,
O akyse man rodosi –
Regiu aš smiltį laikiją,
Jaučiu, lyg širdį nunėsa
I praeitį kelias žvaigždžių,
Aukštų pušų viršūnėse
Birutės pasaką girdžiu...

Mamytė dovanojo man
Kregždutę gelsvo gintaro –
Aš prie širdies nešioju ją,
Su savimi kasdien turiu.

LIETUVOS VAIKAI

Platus pasaulis, maža vietos
Vaikams be tėviškės savos,
Kur panemunės, kur gėlėtos
Kur žydi žemė Lietuvos.

Platus pasaulis, miestai gražūs,
Namai jų kyla lig dangaus –
Benamiui siauras jis ir mažas,
Širdis namie teatsigaus.

Vytukui Niujorkas – ne Vilnius,
Čikaga Algiiui – ne Šiauliai,
Gilus Atlantas, šaltos vilnys
Ir skaudūs saulės spinduliai.

Plačius plataus pasaulio plotuos
Vaikai be motinos vienos:
Arūnas bėga iš Bogotos
Kasnakį i tėviškę sapnuos...

Ramunė, Algirdas, Nijolė,
Jūratė, Rimantas, Dalia –
Visi mes seserys ir broliai
Su meile tėviškės gilia.

Ilgą Aušrelei Monrealy,
Toronte Vita vis viena –
Visus, visus į vieną šalį
Pašauks atėjusi diena:

Živilė, Dalių, Vytenytį
Ir mus, ir mūsų tėvelius...
Skrisk per padangę, laisvės Vytį,
Ir vesh tėvynėn mūsų kelius.

Poetas Bernardas Brazdžionis deklamuoja „Saulutės“ Lietuvos vaikų globos būrelio „Popietėje su Bernardu Brazdžioniu“ praėjusį sekmadienį, kovo 10 dieną, Jaunimo centre, Čikagoje.

Jono Tamulaičio nuotrauka

Tarytum paukštis giesmininkas

MARTYNAS VAINILAITIS

Vytis Nemunėlis. Kai išgirstu šį
Bernardo Brazdžionio slapyvardį,
krūtinę užlieja švelni šiluma,
veide nejučia įsižiebia skaidri
šypsena, o lakios mintys tarytum
žydri paukšteliai neša mane į vai-
kystę. Pasijuntu pradinėje mo-
kyklėlėje. Stoviu klasėje prie di-
džiosios knygų spintos, laukiu, o
mokytojas sako:

– Imk šita... Tau – tinkamiausią
sia knygutę.

Atsiskleidžiu – Vytis Nemunė-
lis – Vyrai ir pipirai. Verčiu
puslapį po puslapio ir akimis pa-
gaunu eilėraštuką, kurį prisime-
nu ir dabar:

Sudie, mokyklos suole,
Sudie ir tau, skambanti!
Ne visada norėjai
Tu tikras draugas būti.

Po pertraukos į klasę
Saukei visus, skubėjai.
O pamokos nemokant
Ilgai nesuskambėjai.

Už poros dienų mokytojas man
pasiūlo to paties autoriaus Pu-
rienas, dar už poros – Kiškio
kopūstus, Meškiuką Rudnosiu-
ką... Skaitau. Išmoku atmin-
tinai. Deklamuoju. Vėl skaitau –
po kelis, po keliolika kartų. Jaut-
rūs, kupini nuosirdumo eilėraš-
čiai užvaldo mane, ir Vytis Ne-
munėlis tampa mylimiausiu vai-
kystės poetu. Aš tiesiog, kaip
sakoma, imu juo kliedėti. Įsivaiz-
duodavau poetą sėdintį mūsų pir-
kutėje prie ilgo ir plataus pušinio
stalo, bėgiantį su kaimo vaikais
po mūsų miškus, po žydinčias pie-
vas. Tarytum kartu su poetu dru-
gelius gajiojom, kiškio kopūstus
skynėm, gegužėlių klausėmės.
Atrodė, kad Vytis Nemunėlis tik
man vienam rašo, tik mano poe-
tas. Galvojau, kad aš – pats ge-
riausias jo poezijos gerbėjas, pats
mylimiausias jo skaitytojas. O
tais metais – ketvirtąjį dešimt-
mečio pradžioje – Vytis Nemu-
nėlio eilėraščius skaitė visi Lietu-
vos vaikai. Ir gerbe, ir mylejo
poetą ne mažiau už mane.

Vytis Nemunėlis sekminkai
rašė vaikams, leido knygą po
knygos, kol Antrojo pasaulinio
karo audros nutraukė jo ramų
kūrybinį darbą. 1944-ųjų metų
vasarą poetas su pačia talentin-

giausia Lietuvos inteligentija
pasitraukė į Vakarus.

Mūsų pradinės mokyklos moky-
tojas, išėmęs iš spintos mokiniui
knygą, keletą žodžių tardavo ir
apie kūrinio autorių. Apie Vytis
Nemunėlio pasitraukimą iš tė-
vynės jis pratarė pilnas šird-
gelos. Mokytojo susigraudinimas
paveikė ir mane. Prisimenu, par-
bėgdavau iš mokyklos, įkopdavau
į aukštesnį kalnelį ir ilgai žiūrė-
davau į Vakarus... Ten, toli toli
brangiausias mano poetas Vytis
Nemunėlis... pasitraukęs nuo
bolševikų teroro.

Tik po 45-erių metų Vytis Ne-
munėlis aplankė savo tėvynę Lie-
tuvą. Tėvynė sutiko savo poetą su
didele meile, ji nebuvo nė
valandėlį jo užmiršusi. Ir mažie-
siems, ir jau suaugusiems jo skai-
tytojams Vytis Nemunėlis buvo
laukiamas ir mylimas svečias.

Vytis Nemunėlis (Bernardas
Brazdžionis) gimė 1907 metų va-
sario 2 dieną Stebeikėliuose
(Pasvalio rajonas). „Anot mano
mamos, – prisimena poetas, – aš
pasirodžiau šiame pasaulyje per
pacias Grabnyčias“. Kai Bernar-
dukui sukako metai, Brazdžionių
šeima susiruošė į Ameriką. Sody-
bą su mažu ūkiu Stebeikėliuose
tėvas pardavė, kad galėtų „šip-
karte“ (laivo bilieta) nusipirkti.
Pirkėjas Brazdžioniui pažadėjo,
kad šis grįžęs iš Amerikos galė-
sias atsipirkti, tik, žinoma, moks-
sias už jį dvigubai daugiau, nei
pardavė. To keisto susitarimo
Brazdžioniams laikytis neteko. Iš
Amerikos į Lietuvą jų šeima grįžo
po šešerių metų, prieš pat Pir-
majį pasaulinį karą. Kurį laiką
Bernarduko tėvas buvo malūno ir
lentpjūvės sargas. Tačiau šis dar-
bas jo nepatenkino. Netrukus jis
išsinuomavo aštuonių hektarų
ūkėlį Žadeikiuose. Apsigyveno
mediniame namelyje. Vienas tro-
besio galas atstojo gryčią, o kitas
– kletį. Prie sodybos Brazdžioniai
valde nedidelę dalį dvaro sodo,
kurį nuo namų iki kelio juosė
graži liepų aleja. „Šią aleją ne
kartą miniu savo eilėraščiuose, –
sako Bernardas Brazdžionis, –
tai buvo mano žaidimų vieta, o
vėliau poetinio įkvėpimo šaltinis.
Čia kukavo gegutė, o kiek toliau
(Nukelta į 4 psl.)

Tarytum paukštis giesmininkas

(Atkelta iš 3 psl.)

už klijimo, papyvesio krūmuose suokė lakštingalos..."

Žadeikiuose Brazdžionio šeima gyveno apie dešimtį metų. Pasitraukus okupantams vokiečiams iš Lietuvos, šiame gražiame kaime, ant kalnelio, visai netoli Brazdžionių sodybos, jaukiai medžiame name buvo įkurta pradinė mokykla. Pasimokęs dvejus metus Pasvalyje, mažasis Bernardukas įstojo į šią mokyklą ir baigė ją 1918-ųjų metų pavasarį. Senasis Brazdžionis nerijo žyso laist sūnus ir aukštesnius mokslus. Berniukas tebelankė jau baigtą Žadeikių pradinę mokyklą. Žadeikiuose ir prabėgo pačios gražiausios būsimos poeto dienos. Jauki, apdinta medžiais mokykla, netoliese pro erdvas sodybas vingiuojanti Pyvesė, nubertos mėlynomis žibutėmis jos pakrantės, paupiuose lyg mažai žasiukai geltonuojančios puernios, lakštingalų trėlės žilvičiuose, kiškių straksėjimas dobilijose, gegužėlių kukū berželyje ar liepos viršūnėje – visi gražūs reginiai ir jų muzika nuo mažens žavėjo jautrų berniuką ir ilgainiui išsilygo nepakartojamais poezijos posmais – ir maziems, ir dideliems. „Žadeikiai, – su ilgais gaida kalba poetas, – mano brangioji tėviškė, į ją dažnai po bėga mano mintys“. Šiame poetiškame kaime Bernardukas atsiveikino su pilna gerio ir grožio vaikyste. Į Biržų gimnaziją jis įstojo tik 1921-ųjų metų rudenį, eidamas penkiolikis metus. Miestelio centre tėvas pasamdė jam kambarį. Į tėviškę atostogų ar šiaip savaitgaliais jaunasis gimnazistas grįždavo vieną kelio dalį traukinėliu, o kitą – pėsčiomis. Deja, neišgėjęs džiaugiesi tėviškės. Šešis reformos metu Brazdžionių valdomas ūkis buvo atiduotas žemės ūkio ministerio gimnazičiai. „Mūsų šeima turėjo kuo nors verstis, – laisvė man rašė Brazdžionis. – Nutarė, kad geriausia keltis į Biržus, kur man vis tiek būtų samdydavu. Ten 1924-aisiais metais ir išvykome. Gyvenimas Biržuose pasidarė labai skurdus. Tėvas dar kartą pabandė laimės ieškoti už vandenyno, bet į Šiaurės Ameriką įvažiuoti vizos negavo. Pietų Amerika priėmė jį labai nesvetingai. Ten mano tėvas nieko neuždirbo ir atgal į Lietuvą grįžo plikas kaip tilvikas“. Tačiau Brazdžioniai darbštumo ir valios dėka įveikė visus sunkumus. O smalsiam gimnazistui Biržuose atsivėrė naujos paslaptys, kilo nauji sumanymai. Visų pirma Biržai – literatūrinis tradicijų miestas. Tuo metu biržiečių prisiminimuose, jų pasakojimuose buvo gyvas Julius Janonio atvaizdas. Biržų apylinkėse gimė ir augo Stanislovas Dagilis, Kazys Binkis, Balys Sruga. Biržuose, apsiėmusiems Brazdžionių namuose, lankė gimnaziją ir pradėjo rašyti poetas Leonardas Žitkevičius. Kiek vėliau čia mokėsi poetai broliai Eugenijus ir Leonardas Matuzevičiai. Turininga Biržų gimnazijos literatūrinė būrelis veikla, bendravimas su kitų apskričių pradedančiais rašytojais

Poetas Bernardas Brazdžionis praejęs šeštadienį, kovo 9 dieną, lankėsi Maironio lietuvininkų mokykloje, Lemont, IL.

tojaus jauno Brazdžionio širdyje įžiebė neužgesinamą poezijos kibirkštį. Čia jis ėmė kurti eilėraščius.

1929-aisiais metais, baigęs Biržų gimnaziją, jaunasis poetas įstojo į Kauno universitetą. Studijavo lietuvių literatūrą ir pedagogiką. Kaune Brazdžionis nesiliovė rašyti, be to, ėmė redaguoti studentų laikraštį *Lietuvos studentas*, kiek vėliau – jaunųjų moksleivių kūrybos žurnalą *Ateities spinduliai*. Studijuodamas vyresniuosius kursus poetas redagavo jaunųjų poetų almanachą *Pirmieji žingsniai*, *Literatūros kalendorių*, o Amerikoje rašytojų emigrantų leidinį *Tremties metai*. Čia taip pat leido ir redagavo žurnalą vaikams – *Eglutė* ir visuomeninei – *Lietuvių dienos*. Anot paties poeto, jis buvo redaktoriumi iki pat pensijos, išskyrus tą laiką, kai dirbo Maironio muziejaus vedėju Antrojo pasaulinio karo metais.

Paklaustas, kada pajuto norą rašyti eilėraščius, Bernardas Brazdžionis atsakė šypsodamasis: „Kaip veršiuoklė iš kiauro kibiro girdžia prisiminus, o pirmojo įkvėpimo atsimenu neužgesinamą“. Ir kiek patylėjęs dar pridūrė: „Mažas būdamas skaityti (kad ir prastai) išmokau, o rašyti sunkiai sekėsi. Mama, norėdama man padėti, pasiūlydė, kad rašyti pradėčiau nuo dienoraščio. Inspektorius parėšė keletą dienoraščio pavyzdžių iš mano gyvenimo. Negalėjau atsistebėti, kaip jis taip tiksliai pavaizdavo mano dieną: ką darau, kaip su jo vaikais žaidžiau... Turėjau pagal tuos pavyzdžius toliau rašyti savo dienoraštį. Inspektorius tikrino, taisė, mokė, aiškino. Dienoraščio rašymas ir buvo pirmieji mano kūrybiniai bandymai. Be to, mūsų namų knygynėlyje buvo Maironio, Strazdelio, Baranausko poezijos

(dainų, kaip kaimiečiai sakydavo) knygų. Autorių niekas neįsiminė. Gal tik vienas Maironis buvo poetas su vardu. Kiek vėliau, Pasvaly nusiėmęs putinius *Vainikus*, Edmundu Steponaičiu, biržiečiais Binkiu ir Janoniu. Jie ir vedė mane, vaiką, į poezijos grožio pasaulį, žadino pirmąsias kūrybines kibirkšteles“.

Eilėraščius kurti Bernardas Brazdžionis pradėjo gana jaunas, jau pirmosiose gimnazijos klasėse stebindamas savo draugus ir mokytojus sklandžiais sueiliuotais kūriniiais. Mokydamasis gimnazijoje ir pirmąjį eilėraščių rinkinį išleido. Žinoma, poeto talentas sužydėjo jam studijuojant Kauno universitete. Pirmasis Bernardo Brazdžionio eilėraščių vaikams atspausdintas 1924-aisiais metais *Žvaigždutės* žurnale. Šia publikacija poetas ir pradėjo ilgą ir gražų kelią į vaikų poeziją. O pirmoji knyga vaikams Vytes Nemunėlio slapyvardžiu išėjo 1931-aisiais metais. Apie tą leidinį J. Tumas-Vaižgantas *Naujojoje Romuvoje* teigė: „Vaikams rašyti ne bet kas pataiko. Reikia ypatingo talento, kad suaugusio žmogaus jau padidusia ome galėtumei atspėti vaiko išsilavinimo laipsnį ir jo nuotaiką. Vaikams kuriant poeziją dar niekas nėra Vytes Nemunėlio prašokęs“.

Kiek patylėjęs po pirmojo rinkinio Vytes Nemunėlis ėmė leisti vaikams knygą po knygos. Lietuvoje išėjo dešimt leidinių, o emigravęs poetas išleido dar septynias knygeles. Labai greit jis tapo mėgiamiausiu vaikų poetu. Atrodytų, rašytojas vaikams skyrė ypatingą dėmesį. Anaipol, pagrindinė Brazdžionio meilė ir rūpestis buvo ir yra poezija suaugusiems. „Tam autoreliui – Vytei Nemunėliui, – rašė man poetas, – aš visą gyvenimą kiek galėdamas padėjau. Tik jis – Vytes Nemunėlis – kūrė ne kaip profesionalus vaikų poetas, o priešokčiais, nuvogdamas laiko nuo Bernardžio Brazdžionio. Gal kitą kartą duodamas jam pailsėti, pažaisiti su vaikais, iš pradžių – su kaimynų, o vėliau – su savo“.

Viena geriausių Vytes Nemu-

Vytauto Jasinevičiaus nuotrauka

nėlio pasakų – be abejonės – *Meškiukas Rudnosius*, nuosirdžiai, jautriai ir labai žaismingai parašytas kūriny. Tai labai vaizdinga, skambi ir meniškai pasaka. Manau, kad Lietuvoje *Meškiukas Rudnosius* suvaidino beveik visų pradinė mokyklų mokinių. Ne vienas skaitytojas šią pasaką mokojo ir tebemoka atmintinai. Knygelė išleista net keturis kartus – dvi leidos Lietuvoje (1939, 1989 metais) ir dvi Amerikoje (1951, 1966 metais). *Meškiukas Rudnosius* – klasikinis lietuvių vaikų poezijos kūriny, mūsų literatūros perlukas. Atrodytų, šią pasaką Vytes Nemunėlis kūrė labai susikaupęs. Anaipol, autorius liko ištikimas savo „nerūpestingumui“. Poetas laisvė man prisipažįsta: *Meškiukas Rudnosius* parašiau anais laikais kažkaip petyčia, lyg žaidamas, atradęs piešinėlį, kurio man patiko. Tereikėjo tik „fabulą“ sugalvoti ir ją eilėmis linksmai papasakoti“. Vytes Nemunėlis svajavo šį pasakojimą testu – meškiukas mokykloje, meškiukas „išėjęs į gyvenimą“... „Tačiau keitėsi autoriaus nuotaikos, nebuvo reikalo „būtinai parašyti“, taip ir liko *Meškiukas* be tęsinio. Reikia pastebėti, kad vėliau, leidžiant knygas pakartotinai, poetas kruopščiai redagavo savo „nerūpestingai“ sukurto poeziją.

Kūrybos brandumu, tobulu forma *Meškiukas Rudnosius* nusileidžia Vytes Nemunėlio eilėraščių rinkiniui – *Vyrai ir pipirai* (1938), *Purienos* (1939) ir *Pietų vėjelis* (1950). Pirmosios dvi knygos išleistos Lietuvoje, o trečioji – Amerikoje. Žaismingi, pilni romantikos, skaidrūs eilėraščiai greitai sužavė mažąjį skaitytoją ir neišdyla iš jo atminties ir širdies visą gyvenimą.

Kukū – tūkstančiai gegučių, Kukū – tūkstančiai vaikų. Jei dabar laukė būčiau, Traukčiau aš taip pat „kukū“ (iš eilėraščių „Pavasario gegutės“, rinkinys *Vyrai ir pipirai*).

Rinkinį *Vyrai ir pipirai* ir *Purienos* eilėraščių skamba kaip vaikų juokas, o daugelis *Pietų vėjelio* kūrinių pilni graudulio ir tėvynės ilgesio. Stai du posmeliai iš eilėraščių „Velykos svetur“:

*Mano tėviškė
Taip toli paliko,
Dieve, kiek sulauksiu
Aš svetur Velykų?..*

*Žemė žydi laime,
„Aleliuja“ gieda,
O man liūdna liūdna
Be žibutės žieda.*

Žinoma, daug puikių eilėraščių ir rinkiniuose *Drugeliai* („Dviratukas“, „Mamytė“, „Grazi tėvynė mano“), *Kišio kopūstai* („Rudenio lapas“, „Ant kopūstų“), *Dėdė Rudenelis* („Ko vasarėlė mirė“, „Be saulutės“, „Dėdė

Rudenelis“) ir kitose knygelėse. Yra labai tapybiškų ir dinamiškų poezijos posmų. Stai posmas iš eilėraščių „Dėdė Rudenelis“:

*Krinta lapas uosio,
Krinta lapas klevu –
Dėdė Rudenelis
Žemėn atkeliavo.*

Savo kūryboje Vytes Nemunėlis daug dėmesio skiria vaikų auklėjimui. Dar 1936-aisiais metais išleistoje *Kišio kopūstai* poetas daug rašo apie vaiko meilę mieliausiam mamytėi, apdainuoja tėviškę, jos gamtą, lietuviškas sodybas su kryžiais pakelėse, žaliuojančius laukus, skambančius paukščių giesmelėmis ir piemenėlių raliavimu pievas, miškelius ir paupius, kuriuos tarytum regi vaiko akimis ir džiaugiasi jais kaip vaikais. Vytes Nemunėlio *Kišio kopūstai* pelnytai gavo premiją. Tarp kitko: ją skiriant ir paaiškėjo, kas taip idomiai rašo vaikams, prisidengęs Vytes Nemunėlio slapyvardžiu.

Lietuvoje prieš Antrąjį pasaulinį karą Vytes Nemunėlis buvo vienas iš produktyviausių poetų. Jis džiaugiasi gyvenimu ir eina su gyvenimu. Buvo malonu stebėti šiltą ir darnų tėvuko ir dukaitės sugyvenimą, kur taip pat buvo jaučiama abipusė pagarba. Puiku, kad dukraitė pasinaudojo šia proga aplankyti Čikagoje gyvenančius draugus, ir šaunu, kad Aldona Brazdžionienė sutiko tą savaitgalį pasaugoti Dalytės metukų amžius Lietuvos. Visi stengėsi, kad ilgai laukto svečio viešnagė Čikagos padangėje praeitų sklandžiai ir maloniai.

„Saulutė“ nuosirdžiai dėkoja visiems, kurie su tokiu entuziazmu ruošėsi ir su meile įvykdė „Popietės su Bernardu Brazdžioniu“ programą sekmadienį, kovo 10 dieną, Čikagos Jaunimo centre.

Poetą Bernardą Brazdžionį pro juostų vartus įlydėjo Raminta Marchtienė, o Aušra Saulienė apjuosė svetį pasitikimo juosta. Iškilų poetą su daina pasitiko Stasės Jagminienės vadovaujamas muzikinis vienetas „Tėviškė“, kuriame dalyvavo Karolis Avizienis, Jonas Žukauskas, Jūra Bakaitienė, Vanda Aleknienė, Vilijus Mikaitis, Gediminas Kazėnas, Leonidas Ragas, Vytautas Jagminas ir Lina Jagminaitė.

Tada ėjo „Meškiukas Rudnosius“. Deklamavo Jūratė Janauskaitė, vaidino centre veikiančios Čikagos lietuvininkų mokyklos mokiniai, o jiems talkino „Dainavos“ kamerinis vienetas. Ada Valaitytė buvo „Rudnosienė“, Rytas Vyngantas „Rudnosius“, o Tomas Mikužis „Rudnosius“. Labai daug dantis giesmininkas pagaliau sugrįžo į tėvynę. Sugrįžo ir dainuos mums ne vieną vasarą.

(Užsklandinis žodis Bernardo Brazdžionio – Vytes Nemunėlio vaikų poezijos rinkiniui, sudaryti iš ankstesnių poeto rinkinių, kuri buvo išleista „Vyturio“ leidyklos Vilniuje 1995 metais.)

Kad nedidelis taptų didelis

Buvome nepaprastai laimingos, kai į mūsų kvietimą atvykę Čikagon, poetas Bernardas Brazdžionis atsakė teigiamai. Nors prieš dvidešimt penkerius metus, kai Grigaitių, Venclovų ir Tjūnėlių šeimos leido vaikams plokštelę „Zukij puikij“, su juo susirašinėjau, prašant leidimo įgroti jo kūrybą, niekada nebuvau jo asmeniškai susitikusi.

Maironis, Čiurlionis, Brazdžionis yra mūsų kultūros didieji švyturiai, tad važiuojant į aerouostą tikėjau pasitikti rimtai nusiteikusių asmenybę. Kokia maloni staigmena buvo, kai iš Los Angeles atsikrėdo linksmai juokaujanti trejukė – Bernardas Brazdžionis, jo dukraitė Dalytė ir Juozas Kojelis. Smagiai bendraujant nuvykome pas Juliją Švabaitę-Gylienę, kuri su vaikėmis jau laukė savo bičiulių. Stebino mane garbingo poeto jaunatviškumas, kuklumas, įžvalgumas, optimizmas ir pomėgis juokauti.

Jis džiaugiasi gyvenimu ir eina su gyvenimu. Buvo malonu stebėti šiltą ir darnų tėvuko ir dukaitės sugyvenimą, kur taip pat buvo jaučiama abipusė pagarba. Puiku, kad dukraitė pasinaudojo šia proga aplankyti Čikagoje gyvenančius draugus, ir šaunu, kad Aldona Brazdžionienė sutiko tą savaitgalį pasaugoti Dalytės metukų amžius Lietuvos. Visi stengėsi, kad ilgai laukto svečio viešnagė Čikagos padangėje praeitų sklandžiai ir maloniai.

„Saulutė“ nuosirdžiai dėkoja visiems, kurie su tokiu entuziazmu ruošėsi ir su meile įvykdė „Popietės su Bernardu Brazdžioniu“ programą sekmadienį, kovo 10 dieną, Čikagos Jaunimo centre.

Poetą Bernardą Brazdžionį pro juostų vartus įlydėjo Raminta Marchtienė, o Aušra Saulienė apjuosė svetį pasitikimo juosta. Iškilų poetą su daina pasitiko Stasės Jagminienės vadovaujamas muzikinis vienetas „Tėviškė“, kuriame dalyvavo Karolis Avizienis, Jonas Žukauskas, Jūra Bakaitienė, Vanda Aleknienė, Vilijus Mikaitis, Gediminas Kazėnas, Leonidas Ragas, Vytautas Jagminas ir Lina Jagminaitė.

Tada ėjo „Meškiukas Rudnosius“. Deklamavo Jūratė Janauskaitė, vaidino centre veikiančios Čikagos lietuvininkų mokyklos mokiniai, o jiems talkino „Dainavos“ kamerinis vienetas. Ada Valaitytė buvo „Rudnosienė“, Rytas Vyngantas „Rudnosius“, o Tomas Mikužis „Rudnosius“. Labai daug dantis giesmininkas pagaliau sugrįžo į tėvynę. Sugrįžo ir dainuos mums ne vieną vasarą.

Nijolė Jankutė-Užbalienė epikai į mūsų kvietimą atvykę Čikagon, poetas Bernardas Brazdžionis atsakė teigiamai. Nors prieš dvidešimt penkerius metus, kai Grigaitių, Venclovų ir Tjūnėlių šeimos leido vaikams plokštelę „Zukij puikij“, su juo susirašinėjau, prašant leidimo įgroti jo kūrybą, niekada nebuvau jo asmeniškai susitikusi.

Maironis, Čiurlionis, Brazdžionis yra mūsų kultūros didieji švyturiai, tad važiuojant į aerouostą tikėjau pasitikti rimtai nusiteikusių asmenybę. Kokia maloni staigmena buvo, kai iš Los Angeles atsikrėdo linksmai juokaujanti trejukė – Bernardas Brazdžionis, jo dukraitė Dalytė ir Juozas Kojelis. Smagiai bendraujant nuvykome pas Juliją Švabaitę-Gylienę, kuri su vaikėmis jau laukė savo bičiulių. Stebino mane garbingo poeto jaunatviškumas, kuklumas, įžvalgumas, optimizmas ir pomėgis juokauti.

Jis džiaugiasi gyvenimu ir eina su gyvenimu. Buvo malonu stebėti šiltą ir darnų tėvuko ir dukaitės sugyvenimą, kur taip pat buvo jaučiama abipusė pagarba. Puiku, kad dukraitė pasinaudojo šia proga aplankyti Čikagoje gyvenančius draugus, ir šaunu, kad Aldona Brazdžionienė sutiko tą savaitgalį pasaugoti Dalytės metukų amžius Lietuvos. Visi stengėsi, kad ilgai laukto svečio viešnagė Čikagos padangėje praeitų sklandžiai ir maloniai.

„Saulutė“ nuosirdžiai dėkoja visiems, kurie su tokiu entuziazmu ruošėsi ir su meile įvykdė „Popietės su Bernardu Brazdžioniu“ programą sekmadienį, kovo 10 dieną, Čikagos Jaunimo centre.

Poetą Bernardą Brazdžionį pro juostų vartus įlydėjo Raminta Marchtienė, o Aušra Saulienė apjuosė svetį pasitikimo juosta. Iškilų poetą su daina pasitiko Stasės Jagminienės vadovaujamas muzikinis vienetas „Tėviškė“, kuriame dalyvavo Karolis Avizienis, Jonas Žukauskas, Jūra Bakaitienė, Vanda Aleknienė, Vilijus Mikaitis, Gediminas Kazėnas, Leonidas Ragas, Vytautas Jagminas ir Lina Jagminaitė.

Tada ėjo „Meškiukas Rudnosius“. Deklamavo Jūratė Janauskaitė, vaidino centre veikiančios Čikagos lietuvininkų mokyklos mokiniai, o jiems talkino „Dainavos“ kamerinis vienetas. Ada Valaitytė buvo „Rudnosienė“, Rytas Vyngantas „Rudnosius“, o Tomas Mikužis „Rudnosius“. Labai daug dantis giesmininkas pagaliau sugrįžo į tėvynę. Sugrįžo ir dainuos mums ne vieną vasarą.

(Užsklandinis žodis Bernardo Brazdžionio – Vytes Nemunėlio vaikų poezijos rinkiniui, sudaryti iš ankstesnių poeto rinkinių, kuri buvo išleista „Vyturio“ leidyklos Vilniuje 1995 metais.)

Indrė Tjūnėlienė

Poetas Bernardas Brazdžionis Maironio lietuvininkų mokykloje, Lemont, IL.

Vytauto Jasinevičiaus nuotrauka

Poetas Bernardas Brazdžionis Maironio lietuvininkų mokyklos mokinių tarpe.

Vytauto Jasinevičiaus nuotrauka